

nyers valóság az, hogy Nyugat-Európa – és mind nagyobb mértékben Közép-Európa is – amerikai védnökség alatt áll, s a szövetségesek az ókori vazallusok és hűbéresek helyzetét idézik.” És „Európa ügyét egyre nagyobb mértékben az Európai Közösség és utóda, az Európai Unió által létrehozott nagyméretű intézményes gépezet bürokratikus lendülete tartja életben”.

A szó legszorosab értelmében döbbenetes, sőt riasztó a kép, amelyet az elemzés az „Eurázsiai Balkán”-ról fest. Az olvasó aligha szabadulhat attól az érzéstől, hogy egy olyan tűzhányó már robbanásig hevült kráterébe tekint, amelynek kitörése az egész világot elboríthatja. S még vázlatos megjelenítésükben is nem kevésbé döbbenetesek a térség etnikai feszültségei, szétszórattatásai, amelyek méginkább instabillá, robbanásveszélyessé és egyben geostratégiaiailag kiszolgáltatottá teszik ezeket az országokat és népeket.

Brzezinski egész művéből magától értetődő természetességgel árad az az igény és törekvés, hogy – természetesen a közjó érdekében, a világ javára és a demokrácia terjesztésére – Amerika formálja a világrendet. Így beszél egyebek közt arról is, hogyan terelgesse Amerika Japán, valamint Kína geostratégiai törekvéseit annak érdekében, hogy a térségben az általa célszerűnek ítélt hatalmi szerkezet alakuljon ki. Ha nyilvánvalóan a szerző szándéka ellenére is, ez bizonyára sok magyar olvasónak idézi fel Várszegi Asztrik pannonthalmi főpát nagyon is megszívlelendő szavait egy imént megjelent kitűnő könyvben¹: „Ne

Clinton rendezze be Kelet-Európát, hanem vegyük kézbe saját magunk.”

***

Dr. Gellért Andor A VÁLTÓ ÉS A VÁLTÓRA ÉPÜLŐ BANK- ÜZLETEK

Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1999

„A lehetőségekről jól végiggondolt közgazdasági megfontolások alapján mondjunk le, ne pedig azért, mert nem ismerjük őket.” Napjainkban (is) igencsak sokféle okkal idézhetjük fel J. A. Schumpeter, a világ-hírű közgazdász örökérvényű tételét, de ritkán több aktualitással, mint mikor itt és most a váltóról mint a pénzügyi kapcsolatok egyik fontos eszközéről beszélünk.

„A követelést megtestesítő értékpapírnak az a típusa, amelyet a váltójog váltónak ismer el, a pengz-gazdálkodás több évszázados, bátran állíthatjuk, egyik legnagyobb találmánya, egyike a legsokoldalúbban felhasználható fizetési és hitelszervezőknek.” Ezekkel a szavakkal indítja a szerző a művét, és száz százalékig igaza is van. A váltó a gazdasági életben, és úgyszintén a magánemberek közötti kapcsolatokban is igen fontos fizetési eszközként szolgálhat. Nem cinikus, hanem teljesen reális azt mondanunk, hogy

¹ Lengyel László és Várszegi Asztrik: Beszélgetőkönyvecske (HELIKON)

akinek pénze van, azzal fizet, akinek nincs, váltóval.

Volt egy időszakunk, amikor a váltót a hivatalos szemlélet ugyanúgy a múlt átkai közé sorolta, mint a magántulajdont, vagy éppen a magánvállalkozást a gazdaságban, „A II. világháborút követően még egy rövid ideig a gazdasági életben alkalmazásra került a váltó, de a szocialista gazdasági feltételek megteremtésével folyamatosan gyakorlati alkalmazása megszűnt.” – írja erről az Interinvest Külkereskedelmi Fejlesztési Hitelintézet B. T. Kisen-ciklopédiája 1988-ban.

A legtöbbünk váltóval kapcsolatos ismeretei ma is nagyon hiányosak. E hiányoknak csak egyik fele, hogy keveset tudunk a váltó mibenlétéről, lényegéről és főként azokról a különleges szabályokról, amelyek a váltót különleges minőségű fizetőszervező teszik. Ennél is rosszabb, hogy e tudatlanság következményeként sokunknak téves képzei, elvárásai is tapadnak hozzá. Mindezek miatt többféleképpen is szenvedhetünk igen fájdalmas veszteségeket.

Ellentétben a bankjeggyel, váltóval természetesen csak akkor lehet fizetni, ha a szóban forgó kapcsolatban a másik fél hajlandó azt elfogadni. Ez mindenkinek a saját döntése, és senki sem kötelezhető arra, hogy fizetesként elfogadjon váltót.

Aki nem tud eleget a váltóról, az rendszerint meg sem próbálja, hogy fizetési eszközként maga is használja. Feltéve, hogy az adott esetben azt tőle elfogadnánk, ezzel maga fosztja meg magát attól a lehetőségtől, hogy olyankor is fizetni tudjon, és így

képes legyen egyebek közt megvásárolni számára szükséges javakat, vagy helytállni valamilyen fizetési kötelezettségéért, amikor nem rendelkezik az ehhez szükséges készpénzzel. Ezzel persze korántsem igyekszünk azt állítani, hogy itt és most főként a szóban forgó magánemberek, kis- és középvállalkozások szándékán múlna, hogy mennyiben lennének azok képesek a váltót készpénz-helyettesítő eszközként fizetésre használni. Nagyon valószínű, hogy a túlnyomó hányaduknak ma még legfeljebb csak igen korlátozott lehetőségeik lennének erre, de nem kevésbé valószínű, hogy ezek a lehetőségek többé-kevésbé gyorsan bővülni fognak. Ezért mindenképpen csak hasznukra válhat, ha ismerik a váltó alkalmazásában rejlő lehetőségeket, számolnak velük, és amennyire lehet, igyekeznek élni is azokkal.

Aki nem tud eleget a váltóról, az általában szintúgy arra sem hajlandó, hogy mástól váltót fogadjon el fizetesként. Nem lehet ugyan eléggé hangsúlyozni, hogy váltót csak különösen nagy óvatossággal és körültekintéssel szabad fizetesként elfogadni. Erre még magunk is vizsgáztatunk. Aki a megfelelő mérlegelés alapján jut arra a döntésre, hogy nem fogadja el a felkínált váltót, az megfontoltan, bölcsen cselekszik. Aki azonban eleve elutasítja azt pusztán amiatt, mert a szükséges ismeretek hiányában képtelen az ügyeletet helyesen kezelni, az ezzel akkor is megfosztja magát a lehetőségtől, hogy eladja az árucikkeket, vagy éppen hozzájuthasson a neki járó pénzügyi teljesítéshez, ha ennek a lehetőségei valójában fenn-

állnak és ott kínálkoznak a felajánlott váltó formájában.

Még nagyobb veszteségeket idézhet a tudatlanság azok fejére, akik nem képesek helyesen felmérni, valójában milyen biztosítékkal szolgál a váltó nekik arra vonatkozóan, hogy ténylegesen hozzájutnak a követelésükhöz. Itt két alapvető tényfeltétlenül tudni kell, és sohasem szabad szem elől téveszteni.

Mindenekelőtt: a váltóbirtokos kezében a váltó jogot testesít meg, az ő jogát arra, hogy neki megfizessék az ott meghatározott tartozást. Azonban a gyakorlatban minden jog csak annyit ér a jogosultnak, amennyit az abból ténylegesen is érvényesíteni tud. Maradéktalanul érvényes ez a váltóra is. Ha a váltóadós nem teljesíti a kötelezettségét, a hatósági jogszolgáltatás – azaz a bíróság, a végrehajtás – csak abban segíthet, hogy őt erre a törvényes rend eszközeivel rákényszerítsék. Ha azonban a váltóadósnak nincs elegendő vagyona ahhoz, hogy a követelést ténylegesen is be lehessen hajtani rajta, akkor a váltóbirtokos nem jut a pénzéhez, hiába van váltó a kezében. És mint sok más esetben, még azzal is számolni kell, hogy itt a váltóadós csak az a vagyona számít, amely jogilag is az ő tulajdona.

A váltó alapvető tulajdonsága, hogy átruházható – forgatható – bár ennek a lehetőségét ki is lehet zárni. Ha nem zárják ki, ez egyebek közt azt jelenti, hogy a váltót el lehet adni, azaz le lehet számíttatni. A bankok azonban nagyon is megválogatják, hogy melyik váltóadós váltóját hajlandóak így megvásárolni. Rút hiba, amely igen fájdalmas veszteségeket

okozhat, ha valaki ezt nem tudja és azt hiszi, hogy a váltónál eleve bízhat a leszámíttatás lehetőségében.

A váltó a követelés behajtásánál mindenekelőtt azért jelent minőségi többletet a jogosult számára, mert a váltóügylet teljesen elválik attól az ügylettől, jogviszonytól, amelyben a váltót adták. Dr. Tóth Károly budapesti kir. kereskedelmi és váltó törvényszéki aljegyző „A váltó fogalma” c. 1905-ben kiadott könyvében a következőképpen ír erről: „A váltóhoz még egy speciális védelmet is fűz a törvény: az abstractság véelmét. Ami azt jelenti, hogy a váltókövetelés viszontszolgáltatástól független. A váltókötelezettség megállapításánál az, hogy a hitelező teljesített-e, figyelembe nem vehető, mert az adós erre való tekintet nélkül tartozik fizetni. Így annak bizonyítására, hogy az adós ellenértéket kapott-e, vagy nem, a váltókötelezettség fent- vagy fent nem állása tekintetében egészen közömbös.”

Van ugyanakkor a váltónak egy igen sajátos tulajdonsága, amely igen nagy veszélyeket idézhet annak a fejére, aki azzal nincs tisztában. Ennek lényege abban áll, hogy ha a váltóbirtokos másra átruházza a váltót, akkor maga is felelőssé válik anyagilag azért, hogy az abban megtestesülő kötelezettséget a váltóadós rendben teljesíti. Hatályos jogszabályunk erről úgy rendelkezik, hogy „A váltóátruházó ellenkező kikötés hiányában felelős a váltó elfogadásáért és kifizetéséért”. Voltaképpen tehát a váltóbirtokos az átruházással vállalja azt a veszélyt, hogy ha a váltóadós nem fizet, akkor a váltóbirtokos tőle is követelheti a

kötelezettség teljesítését, és így esetleg neki kell majd fizetnie a másik helyett.

Fontos tudni, hogy a váltó ugyan értékpapír, de nem tartozik az értékpapírok forgalombahozataláról, a befektetési szolgáltatásokról és az értékpapír-tőzsdéről szóló törvényünk hatálya alá. Ezt a törvényt indoklása a következőképpen magyarázza. „A törvény egyes értékpapírokat kivesz a törvény hatálya alól. Ezek azok az értékpapírok, amelyek sorozatban nem bocsáthatók ki (például váltó), kibocsátásukról más törvény rendelkezik (például kárptótlási jegy), illetve a törvény hatálya alá sorolása nem szükséges (például az állampapír zárt körű forgalombahozatala).”

Dr. Gellért Andor könyve jól érthető áttekintést és magyarázatokat kínál az olvasónak arról, hogy miben áll a váltó lényege, annak gazdasági szerepe. Bemutatja azokat a tényezőket, amelyek a váltó különleges minőségét adják. Részletes és mindenki számára könnyen megérthető ismertetést ad a váltó jogi hátteréről. A könyv második része igen alapos áttekintést ad a váltóra épülő banküzletekről. Bemutatja a váltóbeszedés és elfogadtatás külgazdasági gyakorlatát. Valószínűleg sokan itt találkoznak majd először a banki intézmény fogalmával. Mélyrehatóan foglalkozik a váltóelszámolással és visszleszámítolással. Számpéldákkal is elmagyarázza az ezekhez kapcsolódó diszkont számításokat, majd egy igen részletes példa következik egy váltó vásárlási megálapodás megszövegezésére.

A következő nagyobb rész a forfeitirozási ügyletet tárgyalja. Ez az ügylettípus leginkább közép-, ill. hosszú lejáratú, különböző időpontokban esedékes követeléssorozatok megvásárlásából áll, fix kamatozás mellett és a visszkereset jogának fenntartása nélkül. Hogy mit jelent és hogyan működik mindez a gazdasági élet gyakorlatában, azt a könyv mondja el nekünk.

„A rövid lejáratú finanszírozásnak Magyarországon még mindig alig ismert, és jóformán nem használt módja az akcepthitel. Nyugati források szerint a pénzfelvételek ez az egyik legősibb módja; egyes szerzők szerint a gyökerek a Krisztus születése előtti időkre vezethetők vissza...” – írja Gellért és az akcepthitel ismertetésének, alkalmazása bemutatásának szenteli könyve következő fejezetét. Ezt követően pedig még olyan érdekes és tanulságos részek sorakoznak, mint Példák angol nyelvű váltókra, Váltóalgebra, Idegen kifejezések magyarázata. Ez utóbbinál ugyan a szerző inkább csak a megfelelő magyar kifejezést adja meg, mintsem valódi magyarázatot, de ezzel is segít.

A könyvet az Igazságügyminiszter 1/1965. (I. 24.) IM számú rendeletének az azt módosító 4/1985. (IV. 13.) IM számú rendelettel egységes szerkezetbe foglalt szövege zárja a váltójogi szabályok szövegének közzétételéről.

***

**Stefan Weiblen-
Gerő Ágnes**

PriceWaterhouseCoopers

NÉMET- ANGOL- MAGYAR AUDIT SZÓTÁR

Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1999

Hasznos eszközt kínál a KJK új szótára. Ősi igazság, hogy nálunk mindenki úgy beszél angolul, ahogy a falujában a paptól tanulta – és nagyjából ez áll a németre is. A fiatal nemzedékek szerencsések: már túl tudnak lépni ezen. Bárhol és bárhogy is tanuljuk azonban a nyelvet, egy-egy szakterület sajátos kifejezőkészségét, nyelvhasználatát mindenképpen külön kell elsajátítanunk. Közhely számba megy, hogy bármilyen jól tudja is valaki a szakmát, ismeri annak fogalmait, és emellett bármilyen jól ismer általában egy idegen nyelvet, a kettő csak akkor jön össze, ha külön megtanulja a szakma kifejezéseit és szókészletét azon a nyelven is. Szinte törvényszerű, hogy az általános szótárak többnyire meglehetősen megbízhatatlanná válnak, vagy éppen nagyon is hiányosnak bizonyulnak, ha egy-egy szakterület egzotikusabb kifejezéseit keressük bennük. Ezért is kellene az olyan szakszótárak, mint amilyen ez az audit szótár.

A szótár használati értékét nagyban emeli, hogy a három nyelven megad-